

POMEN PRAVILNEGA JAVNEGA NASTOPANJA ZA UČINKOVITO KOMUNICIRANJE

Sprejeto

5. 3. 2023

Recenzirano

13. 9. 2023

Izdano

25. 10. 2023

HOTIMIR TIVADAR

Univerza v Ljubljani, Oddelek za slovenistiko Filozofske fakultete, Ljubljana, Slovenija.

E-pošta: hotimir.tivadar@ff.uni-lj.si

DOPISNI AVTOR

E-pošta: hotimir.tivadar@ff.uni-lj.si

Povzetek Sodobna javna komunikacija je usmerjana z osnovno maksimo sodobnega sveta in življenja, tj. s hitrostjo. Hitro sporočanje pogosto pomeni kratko sporočanje, mnogokrat površno in vsebinsko nepoglobljeno komuniciranje. V ospredju so kratka sporočila, ki jih posredujemo hipno, pogosto nepremišljeno. Zato je še toliko pomembnejše, da je naše sporočilo tako jezikovno kot vsebinsko pravilno in jedrnato. Pomembno vlogo pri tem pa ima slovenski knjižni jezik s svojo narodnoreprezentativno in narodnozdrževalno vlogo. V tem članku želim prikazati pomen kakovostnega javnega sporočanja (pravilnost, jasnost, spoštljivost in pomen sporočila). Velikokrat se v slovenskem in tudi svetovnem merilu pozablja na vsebino in retorično ustrezno predstavitev svojih stališč. Učinkovitost lahko povsem prevlada nad vsebino. Poleg tega bom predstavil enotnost slovenskega knjižnega jezika, ki se izrisuje preko fonetično-fonoloških in pravorečnih analiz; celo izgovor knjižnih samoglasnikov je ne glede na regionalni izvor reprezentativnih govorcev v slovenskem javnem prostoru jasen in enoten.

Ključne besede:jezikoslovje,
glasoslovje,
pravorečje,
fonologija,
retorika

THE IMPORTANCE OF PROPER PUBLIC SPEAKING FOR EFFECTIVE COMMUNICATION

Hotimir Tivadar

University of Ljubljana, Department of Slovene Studies, Faculty of Arts, Ljubljana,
Slovenia

E-mail: hotimir.tivadar@ff.uni-lj.si

CORRESPONDING AUTHOR

hotimir.tivadar@ff.uni-lj.si

Accepted

5. 3. 2023

Revised

13. 9. 2023

Published

25. 10. 2023

Abstract Contemporary public communication is guided by the basic maxim of the modern world and life, i.e. by speed. Fast messaging often means short messaging, frequently superficial and with a lack of in-depth communication. In the foreground are short messages, which we send hastily, often thoughtlessly. That is why it is even more important that our message is correct and concise both in terms of language and content. Here, an important part is played by the Slovenian literary language, with its nationally representative and unifying role. In this paper, I want to show the importance of quality public communication (correctness, clarity, respect, and meaning of the message). The importance of content and rhetorically appropriate presentation of one's views are often forgotten on a Slovenian and global scale. Performance can completely override content. In addition, I will present the unity of the Slovenian literary language, which is drawn through phonetic-phonological and orthographic analyses; even the pronunciation of literary vowels is clear and uniform regardless of the regional origin of the representative speakers in Slovenian public space.

Keywords:

linguistics,
phonetics,
orthography,
phonology,
Rhetoric,

1 Uvod¹

Sodobni čas je tudi zaradi različnih tehničnih pridobitev postal vse hitrejši, kar vpliva na komunikacijo. Današnja sporočila so zelo kratka, v ospredju so sodobne digitalne komunikacijske platforme, od twitterja, instagrama, Facebooka do TikToka idr. Sodobna komunikacija je postala manj pripravljena, tudi manj premišljena, čeprav je zaradi različnih digitalnih sredstev možno izjavo (pisno ali govorjeno) shraniti in jo tudi ponovno uporabiti, zlorabiti. Pogosto so hitre izjave površne in manj poglobljene. Tudi govorjene in slikovne (avdio-vizualne) izjave so »ponovljive«, saj jih lahko brez težav posnamemo. Zato je še toliko pomembnejše, da je naše sporočilo tako jezikovno kot vsebinsko pravilno in jedrnato ter zelo premišljeno. Za to pogosto skrbijo strokovnjaki (PR-agencije). V tem prispevku želim prikazati pomen kakovostnega javnega sporočanja tako v jezikovnem kot tudi v vsebinsko-retoričnem smislu (jasnost, spoštljivost in pomen sporočila). Velikokrat se namreč v slovenskem in tudi svetovnem merilu pozablja na vsebino in retorično ustrezno predstavitev svojih stališč. Učinkovitost pogosto pomeni neresničnost in žaljivost in lahko prevlada nad vsebino. Osnovno merilo je namreč doseči svoj cilj – prepričati sogovorca, javnost –, kar pogosto pomeni samo prepoznavnost (instagram- oz. twitterkomunikacija).

Predvsem bom kot slovenist predstavil enotnost slovenskega knjižnega jezika, ki se izrisuje preko fonetično-fonoloških in pravorečnih analiz; ob kratkem opisu norme slovenskega govorjenega jezika bom predstavil tudi določena odprta vprašanja slovenskega pravorečja, kar razberemo iz sodobnih fonetičnih učbenikov (Fonetika 1, Tivadar in Batista 2019) in kodifikacijskih priročnikov (SP 2001, SSKJ² in novi slovenski Pravopis 8.0²). Na koncu se bom usmeril naprej, v sodobno sociofonetično situacijo v naši pokrajini med Muro in Rabo, ki ima še močnejšo in bolj razvito govorno identiteto kot drugi deli Slovenije.

---

¹ Delo je nastalo v okviru raziskovalnega programa »Slovenski jezik – bazične, kontrastivne in aplikativne raziskave« (P6-0215), ki ga financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

² Avtor tega prispevka je član ožje pravopisne komisije pri ZRC SAZU.

2 Slovenski knjižni jezik in javna komunikacija

Pomembno vlogo pri digitalni komunikaciji ima slovenski knjižni jezik s svojo narodnoreprezentativno in narodnozdrževalno vlogo. V splošni in strokovni javnosti je pogosto slišati trditve, da je slovenski knjižni jezik zelo neenoten, še posebej naj bi postal tak po demokratizaciji (Šeruga Prek 2003). Pri tem se pogosto pozablja na tradicijo radijske govorne šole, ki se je začela razvijati že z nastankom radia leta 1928 – France Koblar, Oton Župancič, Fran Saleški Finžgar so imena samo nekaterih, ki so skrbeli za jezik in nacionalno identiteto, tako vsebinsko kot tudi jezikovno (o radijskih začetkih in zgodovini radia Brojan 1999; Tivadar 2003).

2.1 Razvoj pravorečne kodifikacije od razprav o parlamentarnem govoru do sodobnih digitalnih priročnikov

Od začetkov standardizacije slovenskega knjižnega govora v drugi polovici 19. stoletja (razprave o parlamentarnem govoru v časniku *Novice* 1861–1870) in do danes je slovenska izreka postala zelo poenotena in jasno zapisana v priročnikih. Prelomnico gotovo pomeni priročnik in tudi v radijski šoli zelo dolgo časa uporabljan *Slovenski pravopis* (1962) – razlog za široko uporabo je priročnost (skupaj s slovarjem obsega 1055 strani, v manjšem A5-formatu). Še posebej pa je dolgotrajno uporabo tega pravopisa zagotovil zelo pozen izid novega pravopisa – skupaj s slovarjem šele po 40 letih 2001. Nova knjiga je bila bistveno debelejša (več kot 1800 strani) in zato manj priročna. Danes se je to z digitalnimi viri in spletno dostopnostjo različnih priročnikov spremenilo. Na spletu najdemo od množice slovarjev in pravopisov ter slovnice do različnih svetovalnic (Jezikovna svetovalnica) in korpusov (Korpus govorne slovenščine) ter svetovalnih orodij (Govorni pomočnik). Ne tako redka pa so tudi različna »svetovanja« na družbenih omrežjih (od Facebooka do različnih forumov). Toda ob množici različnih laičnih mnenj na spletu je še toliko pomembnejše jasno sporočilo strokovnjakov za določena področja, tudi za jezik. To nalogo sedaj skuša opravljati novi *Pravopis 8.0*, ki je trenutno v javni razpravi. Na splošno pa velja, da je obravnava slovenskega govornega jezika v znanosti in slovenskih šolah zapostavljena, saj nimamo niti pravorečnega priročnika (Tivadar 2018a). Pri vsem tem ne smemo pozabiti na dejstvo, da je bila slovenščina vse do slovenske osamosvojitve le izjemoma prisotna v kakšnem državnem nastopu, diplomaciji, vojski in drugih prestižnejših javnih govornih položajih (več o tej konkretni retorični situaciji v Tivadar 2012 in 2018b).

2.1.1 Novejši opis govora in Fonetika 1 kot splošni in univerzitetni učbenik – nove rešitve in njihov pomen za javni govor

Zaradi sorazmerne mladosti enotne govorjene slovenščine je še toliko pomembnejše jasno in jedrnato predstaviti enotno podobo slovenskega knjižnega govora, ki naj bi bil praviloma prisoten v javnosti, če želimo vsebinsko učinkovito in objektivno predstaviti določeno zahtevnejšo tematiko. V tem podpoglavju bom na kratko predstavil učbenik za fonetiko³, zasnovan na osnovi verbotonalne metode (slika 1). V prvi vrsti gre za prvi učbenik za fonetiko, pisan v slovenščini – pred tem so bili izdani Slovenski jezik na pločama (1961) Jožeta Toporišiča v hrvaščini, ki je prav tako vseboval zvočne posnetke, in Slovenska zborna izreka (2003), prav tako z nekaj zvočnimi posnetki, Cvetke Šeruge Prek in Emice Antončič, ki je na osnovi lektorskega dela na radiu in v gledališču oblikovan priročnik za napovedovalce in radijske ter gledališke svetovalce. Oba starejša priročnika sta izhajala iz zapletenih pravil slovenske izreke in pogosto zgodovinsko pogojene sistemske podobe slovenščine, z jasnim poudarkom na težavnosti slovenske knjižne izreke in njenem neuresničevanju.

Dejstvo je, da je slovenski govor sorazmerno preprosto naučljiv, če seveda ne zahtevamo tonemskega naglasa in znanja glasoslovno-naglasnih pravil preko zgodovinskega razvoja slovenskega jezika od Brižinskih spomenikov naprej. In če seveda toleriramo določeno regionalno obarvanost izgovora. Temeljni postulat knjižnega govora je sekundarnost glede na pisni izraz, tj. da izhajamo iz pisne predloge.

V slovenski knjižni izreki, ki prevladuje in je tudi najbolj učinkovita v slovenskem javnem govoru, je torej zelo pomembna pisna priprava, naslonitev na pisni jezik. Prva slovenska knjiga je bila zapisana po izgovoru osrednjeslovenskega govora, tj. govora Ljubljane, takrat še s precej izraženim »dolenjskim« vplivom. Kasneje se je govor Ljubljane preko vplivnih intelektualcev od Kopitarja, Prešerna in Čopa naslonil na severnejši, gorenjski del osrednje Slovenije. Vpliv črke na izgovor so poudarili tudi v 19. stoletju v Novicah, ko so zapisali pravilo »govori, kot je zapisano«. V Novicah so potem uveljavili tudi t. i. »nove oblike«, ki so tako v pisno kot govorjeno slovenščino prinesle »koroško-štajerski del. Pisni jezik je tako v 19.

---

³ Fonetika 1, H.Tivadar, U. Batista, 2019.

stoletju postal vseslovenski, z izjemo Prekmurja, ki je imelo do 1919 še svoj knjižni jezik.

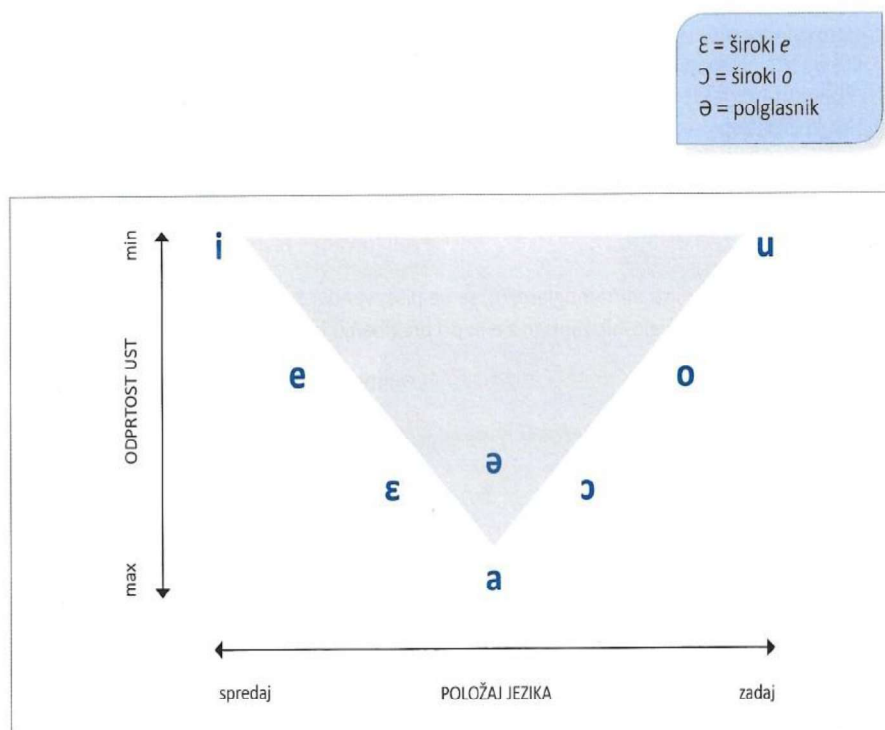
Pri vsakem učenju slovenskega knjižnega govora je pomembno izpostaviti pomen zapisa za knjižno izreko – č je č, š je š itd. Edina večja težava v slovenski knjižni izreki je izgovor samoglasnikov (imamo 8 samoglasnikov, zapisanih s 5 črkami, samoglasniki so tudi edini fonemi, ki so v slovenščini naglašeni, naglašeni samoglasniki so dolgi, nenaglašeni pa kratki), mesto naglasa (nestalno mesto naglasa, kar pomeni, da se mesta naglasa naučimo skupaj s pomenom besede, pri tem uporabimo kodifikacijske priročnike na spletu, predvsem na spletišču www.fran.si) in izgovor določenih soglasnikov (predvsem fonema /l/ in /v/, ki imata tudi dvoustnične variante). Toda večina slovenskega izgovora je prekrivnega z zapisom. Vsekakor pa je pomembno, da pravorečnega opisa dodatno ne zapletamo, ampak podamo sorazmerno preproste rešitve. S pomočjo preprostih stavkov in na osnovi zapisa lahko predstavimo celoten fonemski sistem soglasnikov, in sicer osnovne variante fonemov. Večja razlika med pisavo in govorom je pri samoglasnikih: imamo polglasnik, ki nima svoje črke, in ozke ter široke samoglasnike e in o.

Slika 1: Predstavitev slovenskih fonemov v slovenskem (knjižnem) jeziku

Vir: Fonetika 1

Pri samoglasnikih, ki so glede na radijsko šolo (glej Šeruga Prek in Antončič 2003) najtežji del pouka, npr. izpostavimo izgovor teh osmih samoglasnikov, vključno s polglasnikom, ki so zapisani s 5 črkami (slika 2).

Slika 2: Odprtost ust pri izgovoru samoglasnikov

Vir: Fonetika 1, str. 19

Opis samoglasnikov dopolnimo s prenovljenim zapisovanjem naglasa, kjer ne razlikujemo več med dolgimi in kratkimi naglašeni samoglasniki, kot je običajno v še aktualni kodifikaciji (SP 2001), ampak izpostavimo najpomembnejši del, tj. mesto naglasa in razločevanje med ozkimi (zaprtimi) in širokimi (odprtimi) e-ji oz. o-ji.

Tabela 1: Prenovljena tabela naglaševanja (naglasnih znamenj) v slovenskem jeziku

´ ostrivec	mesto naglasa	dolžina pát, pít, bík, kúp ...	ozkost e in o pét, gód, kúp,
^ strešica	mesto naglasa	dolžina in širokost (e in o) pêta, gôra, <u>kmêt</u>, <u>gôst</u> ...	
` krativec	mesto naglasa	kračina samo pri polglasniku (tako nad e kot r) <u>pès</u> psà, <u>bezèg</u> -zgà in bèzeg -zga; č̀rn , p̀rvi itd.	

Vir: (pravila in nova raba naglasnih znamenj v Fonetika 1).

Pri tem je treba izpostaviti, da so bile te spremembe uveljavljene na osnovi 20-letnega pedagoškega dela in raziskovanja (objavljeno v Tivadar 2004a, 2004b, 2010) ter drugih objav (Srebot Rejec 1998, Jurgec 2011). Predhodno označevanje pa temelji predvsem na zgodovinskih predpostavkah, ki se v sodobnem govoru pogosto ne uresničujejo (razlika med dolgimi in kratkimi naglašeni samoglasniki) oz. v slovenščini niti ne obstajajo (naglaševanje črke r je posledica naslonitve na slovansko tradicijo, saj v drugih slovanskih jezikih in tudi v določenih govorih na Slovenskem poznamo zlogotvorni r, v knjižni slovenščini pa se pred vsakim r, ki ni ob samoglasniku, izgovarja polglasnik, ki se med dvema soglasnikoma ne zapisuje – primer: č̀rn (SSKJ), č̀rn (Fonetika 1)). Na žalost v novem Pravopisu 8.0⁴ nismo mogli prodreti s to novo preprostejšo rešitvijo, saj je trenutno za kodifikacijo zadolžena slovenska akademija (ZRC SAZU) in morajo biti rešitve usklajene tudi z drugimi knjižnimi priročniki, predvsem eSSKJ. Slovarji so še vedno neke vrste paradni konji slovenskega jezikoslovja, ki neredko sprožajo celo spopade, medijsko odmevne vojne (slovarska akademska vojna je omenjena v članku RTV Slovenija, dostopnem na: <https://www.rtvlo.si/kultura/knjige/akademska-vojna-okrog-novega-slovarja/321592>).

⁴ Predlog novega slovnicega orisa v Pravopisu 8.0 najdete na spletu (<https://www.fran.si/pravopis8>), kjer (je) lahko vsak zainteresiran uporabnik jezika poda(l) svoj predlog, popravek predlaganih pravil, kar je (bo) potem obravnavala ožja pravopisna komisija.

Povezanost knjižne izreke z zapisom seveda ne pomeni, da je pisanje enako govorenju. Govor, ki je imanentno človeška aktivnost in izraz človekove biti, ima svoje zakonitosti, kar se izraža še posebej pri naglaševanju. Naglaševanje je načeloma v pisnem jeziku nenapisano, naglas pa je zapisan v slovarskem geslu (www.fran.si).

3 Retorično-pravorečni vidik sodobne javne komunikacije

Natančna priprava, torej tudi zapisana, iz katere izhaja slovenska knjižna izreka, je pomembna tudi za kakovostno vsebinsko in retorično izvedbo javnega nastopa. S pisno pripravo se izboljša tako izrazna (govorna) kot tudi vsebinska podoba javnega nastopa, ki vpliva tudi na govorni nastop v celoti (sproščenost govorca in usklajenost mimike in gestike). Če se govorec pripravi, potem je njegov govor bolj artikuliran, s tem tudi ni izpuščanja glasov. Narečno zelo razslojen slovenski jezik je namreč rabil in še rabi stično točko, in sicer pisni jezik, ki ima dolgo tradicijo in je kodificiran že od konca 19. stoletja (leta 1899 dobimo tudi prvi slovenski pravopis pod avtorstvom Frana Levca). Takrat se je uveljavilo Vukovemu oz. srbsčini obratno »slovensko« načelo, in sicer: »Izgovarjajmo svoj jezik, kakor ga pišemo.« (vse Novice 1861: 199) Kot argument »branja po črki« se je izpostavila močna redukcija Koroščev in Kranjcev, in če k temu dodamo še dolenjsko, primorsko in tudi prekmursko diftongičnost, je odločitev za pisni jezik kot osnovo knjižni izreki povsem logična. Knjižni jezik je sicer primarno pisni, šele sekundarno govoreni, zato je izraz govoreni knjižni jezik tudi najustreznejši za opredelitev kodificiranega slovenskega govora. Ta se rabi predvsem v uradnih govornih položajih in pri zahtevnejših besedilih, ki izhajajo iz pisne predloge.

Po letu 1972, ko je bila na 2. programu Radia Slovenija ustvarjena oddaja Val 202, ki je znanilec bolj sproščenega govora v javnosti, se začne intenzivneje pojavljati tudi neknjižna izreka, oddaljujoča se od Župančičevega odrskega govora. Konec 90-ih let se potem razmahnejo mnoge radijske postaje, kasneje še televizijski programi (več o medijskem govoru v Tivadar 2006), kar uveljavi tudi t. i. pokrajinske jezike in narečja, ki po Toporišičevi delitvi spadajo med neknjižne zvrsti. Osnovno javno komunikacijsko sredstvo po Toporišiču je knjižni jezik, ki ima »poleg visoke, zborne oblike še manj strogo, pogovorno varianto. Ta se uporablja predvsem takrat, ko neformalnemu zboru, večinoma nemnožičnemu, govorimo brez vnaprej pripravljenega in izdelanega besedila. Splošno- ali knjižnopogovorni jezik je nekaka manj popolna uresničitev stroge zborne norme, ker se bolj kakor zborni opira na

navadno vsakdanjo občevalno govorico nenarečno govorečih ljudi na celotnem slovenskem ozemlju, posebno pa v njegovem osredju, tj. v Ljubljani in njenem bolj ali manj urbaniziranem širšem okolju.« (Toporišič 2000: 16).

Kot je iz tega navedka razvidno, Toporišič izpostavlja predvsem knjižni jezik, ki ima v manj formalnem in nemnožičnem govornem položaju svojo podvarianto, imenovano knjižnopogovorni jezik; sicer pa so neknjižne prvine opredeljene kot tiste, ki »vdirajo« v knjižni sistem (Toporišič 2000: 19). V Toporišičevi slovnici in tudi pri kasnejših raziskovalcih knjižnega jezika je pogosta misel o superiornosti osrednjeslovenskega govora in manjvrednosti oz. pomanjkljivosti neosrednjeslovenskih govorov. Taka usmeritev je v nasprotju z narodnozdrževalno in narodnoreprezentativno vlogo knjižnega jezika. Knjižni jezik mora biti namenjen vsem govorcem slovenščine ne glede na njihovo regionalno pa tudi socialno poreklo (nekaj o tem tudi že v Tivadar 2018a).

V splošni javnosti in jezikoslovju je premalo zavedanja o pomenu razlikovanja med pisnim in govorjenim jezikom, kar se zrcali tudi v podrejenosti pravorečja glede na pisni jezik v okviru raziskav in kodifikacije slovenskega jezika. Govorjeni jezik se prepušča samoregulaciji, delovanju po občutku in drobljenju na množice neknjižnih govorov, kar ne nazadnje kaže na to, da Toporišičeva usmeritev v nekodifikacijo, neopis realnega javnega govora še živi med slovenskimi jezikoslovci. Opis in ustvarjanje knjižne izreke na osnovi zasebnega govora ljubljanskih izobražencev je namreč nedvoumno zapisana v naslednjih besedah: »Knjižnopogovorno občevanje je v glavnem neuradno, pogosto pa zasebno (privatno). /.../ Na tem področju /Ljubljane/ se določeni sloji (izobraženski, sploh mestni) prebivalstva že kar „rodijo“ s knjižnopogovornim jezikom, tu je v določeni socialno-izobrazbeni plasti prebivalstva pogovorni jezik (četudi pokrajinski) že skoraj docela spodrinil tradicionalno zemljepisno podeželsko narečje, tj. ali gorenjščino ali dolenjščino, štajersčino, primorščino, koroščino ... /.../ Slovenski knjižnopogovorni jezik je za zborni jezik tudi nekaka pripravljavnica (preparandij), ki jezikovna sredstva zemljepisnih narečij in pokrajinskih pogovornih jezikov nekako normalno vodi k vlogam zbornega jezika.« (Toporišič 2000: 16–17)

Nujna je usmeritev v raziskovanje javnega govora v vseslovenskem smislu, čeprav so pomembne tudi raziskave najrazličnejših narečnih govorov, ki pripomorejo k ozaveščanju o različnosti slovenskega jezikovnega prostora. Govorjeni jezikovni kod je bolj raznolik, tudi bolj čustven, in zato težje razumljiv. Pri javnem nastopanju pa

se moramo zavestno odločiti za knjižni govor, se pripraviti in svoj zasebni govor (čustva) postaviti v ozadje, ker to zahteva javni in uradni govorni položaj – upoštevati moramo pravila javnega nastopanja (retorična pravila). Zato pa seveda ne zanikamo svojega regionalnega porekla. Kot pravi Ivo Škarić: »Govori, kot se govorjenju spodobi, in piši, kot se spodobi pisanju! /...G/ovor je v meni, in če se vrnem k sebi, ga bom našel.« (Škarić 1999: 35)

Spoštovanje narečne različnosti in priprava na javni nastop sta zagotovilo za spoštljivo komunikacijo. Nastop v knjižnem jeziku, ki je načeloma bolj kontroliran in manj čustven od zasebnega govora, je torej nujen tudi z vidika vsebinske ustreznosti in osnovnega retoričnega pravila – spoštovanje govorcev in poslušalcev ter vsebine. Žal je komunikacija v javnosti pogosto zelo nespoštljiva in nevsebinska, kljub uradni funkciji (primer sporočil na tviterju in govornih nastopov v parlamentu).

4 Zaključne misli o javnem nastopanju v slovenščini in raziskavah s tega področja

V tem članku smo naredili novo teoretično analizo nastopanja v slovenščini, s poudarkom na uporabi pravorečja in pomenu priprave na javni nastop. Kakovostna priprava na javni nastop namreč zmanjša vsebinske in tudi neverbalne napake, kar pripomore h kakovostnejši komunikaciji. Mnoge tudi žaljive pripombe so izrečene nepremišljeno, lahko pa naredijo veliko škode, v skrajni fazi celo onemogočijo komunikacijo. Zato so raziskave javnega govornega nastopanja na Slovenskem nujne, prav tako tudi raziskovanje pravorečja. Nekaj raziskav in pripomočkov, učbenikov s posnetki, smo predstavili tudi v tem članku, kjer je prvič podan predlog za poenostavitev opisa, s tem pa tudi poučevanja slovenske knjižne izreke. Slovenski jezik ima namreč pomembno nacionalno, tj. državno funkcijo. Slovenski javni govor bomo še raziskovali in tudi kodificirali, če bomo imeli podporo raziskovalnih institucij. Pri tem bomo lahko kar nekaj razmisleka ponudili tudi z obrobja, ki načeloma krepi nacionalno zavest in usmerja razvoj državnosti, saj je pogosto najbolj na udaru različnih tudi avtoritarnih in asimilacijskih teženj. Zato naj za konec izpostavim še javni govor Prekmurja. Prekmurščina je nekoč že imela status knjižnega jezika (od Temlina, Števana in Mikloša Küzmiča v 18. stoletju do Kleklovih Novin v začetku 20. stoletja). Danes ustvarjanje v prekmurščini in o prekmurščini doživlja razcvet – od knjižne zbirke Med Muro in Rabo, aktivnosti Pomurske akademsko-znanstvene unije in radijskih ter televizijskih postaj in oddaj v

prekmurščini do monografije Prekmurščina, kinč predragi. Množica novih besedil v prekmurščini, ki presegajo zasebne govorne položaje, nas kliče k opisu javnih besedil in razmisleku o prekmurški jezikovni kulturi. Za govorjeni jezikovni kod bi bilo npr. možno analizirati javne nastope v okviru rednih znanstvenih konferenc PAZU, ki so jezikovno(zvrstno) in tematsko zelo zanimivi. Kot pomurski akademiki se bomo morali pri raziskovanju intenzivneje ukvarjati tudi s sodobno prekmursko jezikovno zavestjo in jezikom, ki nas predstavlja (reprezentira) in opredeljuje (naša bit). Slovenski javni govor in prekmurščina v javnosti danes je namreč tema, ki jo bomo morali opredeliti in aktualizirati v vseslovenskem in mednarodnem merilu.

Literatura in viri

- Brojan, M. (1999). Začetki radia na Slovenskem. Ljubljana: Modrijan (Radio Slovenija).
- Jurjec, P. (2011). Slovenščina ima 9 samoglasnikov. *Slavistična revija, letnik 59, številka 3, str. 243-268*.
- NOVICE gospodarske, obrtniške in narodske. Tečaj 14, list 1 (1856)–tečaj 60, list 52 (1902). Ljubljana: J. Blaznikovi dediči, 1856–1902.
- Srebot-Rejec, T. (1998). O slovenskih samoglasniških sestavih zadnjih 45 let. *Slavistična revija, letnik 46, številka 4, 339–346*.
- Šeruga Prek, C., Antončič, E. (2003). Slovenska zborna izreka. Priročnik z vajami za javne govorce (knjiga in zvočna zgoščanka). Maribor: Aristej.
- Škarič, I. (1999). *V iskanju izgubljenega govora* (1. ponatis). Ljubljana: Šola retorike.
- Tivadar, H. (2004a). Priprava, izvedba in pomen perceptivnih testov za fonetično-fonološke raziskave. *Jezyk in slovnost, letnik 49, številka 2, 17–36*.
- Tivadar, H. (2004b). Fonetično-fonološke lastnosti samoglasnikov v sodobnem knjižnem jeziku. *Slavistična revija, letnik 52, številka 1, 31–48*.
- Tivadar, H. (2006). Slovenski medijski govor v 21. stoletju in pravorečje - RTV Slovenija vs. komercialne RTV-postaje. V: PALKOVÁ, Zdena (ur.), JANOUŠKOVÁ, Jana (ur.). *Kapitoly z fonetiky a fonologie slovanských jazyků : příspěvky z pracovního vědeckého setkání na XVI. zasedání Komise pro fonetiku a fonologii slovanských jazyků při Mezinárodním komitétu slavistů : [Praha 21.-22. 10. 2005]*. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2006. Str. 209-226.
- Tivadar, H. (2010). Normativni vidik slovenščine v 3. tisočletju - knjižna slovenščina med realnostjo in idealnostjo. *Slavistična revija, letnik 58, številka 1, str. 105-116*.
- Tivadar, H. (2012). Nove usmeritve pri raziskavah govora s pogledom v preteklost. *Slavistična revija, letnik 60, številka 4, 587–601*.
- Tivadar, H. (2018a). Slovensko pravorečje kot samostojna kodifikacijska knjiga?. *Slavia Centralis, letnik 11, številka 2, 158–171*.
- Tivadar, H. (2018b). Future of Slovene as a former Yugoslav language: (speech and language between language dictators and real life). *Govor: časopis za fonetiku 35/1, 53–77*.
- Toporišič, J. (2000). *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.